

Execució i dret penitenciari

Ramón García Albero
Francesc Sapena Grau
Josep M. Tamarit Sumalla
Núria Torres Rosell
Carolina Villacampa Estiarte

PID_00184506

Material docent de la UOC

Ramón García Albero**Francesc Sapena Grau****Josep M. Tamarit Sumalla****Núria Torres Rosell****Carolina Villacampa Estiarte**

Primera edició: febrer 2012

© Ramón García Albero, Francesc Sapena Grau, Josep M. Tamarit Sumalla, Núria Torres Rosell, Carolina Villacampa Estiarte

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2012

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-1.920-2012

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

El material didàctic que oferim planteja les qüestions fonamentals relatives a l'execució de les sancions penals, especialment les que es refereixen al seu règim jurídic. L'enfocament que s'adopta és globalitzador, en el sentit de considerar les diverses classes de sanció penal, a partir d'un estudi comparatiu dels diversos sistemes penals europeus i una anàlisi més aprofundida del dret espanyol. Aquesta és l'orientació que més s'adequa als estudis de Criminologia, on poder oferir un coneixement del funcionament de l'execució és bàsic, atesa la importància que assoleix aquest element del sistema de justícia penal en la recerca criminològica i en el disseny, avaluació i revisió crítica de la política criminal.

La distribució en mòduls s'estructura d'acord amb una diferenciació entre els dos grans grups de sancions, les penes privatives de llibertat i les sancions de compliment en la comunitat. L'estudi de les primeres ens durà a abordar una de les disciplines normatives bàsiques en l'àmbit de les ciències penals, com és el dret penitenciari. Per això tractarem les qüestions centrals relatives a l'autonomia del dret penitenciari i la seva relació amb altres disciplines. En el dret espanyol, aquesta matèria s'ha pogut estructurar en els darrers anys a partir dels continguts de la Llei orgànica general penitenciària, que ha transformat radicalment el sistema penitenciari. Per això estudiarem aquesta norma bàsica, així com els seus complements més importants, que són el Codi penal de 1995 amb les seves reformes de 2003 i 2010 i el Reglament penitenciari de 1996. No deixarem de banda la jurisprudència constitucional, que ha contribuït a perfilar l'estatut jurídic del reclús sobre la base de la idea de conservació dels drets fonamentals no afectats per la condemna. Pel que fa a les penes i mesures de compliment en la comunitat abordem d'una manera especial l'estudi de la problemàtica relativa a l'execució de les penes que han estat objecte darrerament d'un desenvolupament normatiu, com els treballs en benefici de la comunitat i la localització permanent, i la mesura de seguretat de llibertat vigilada introduïda a la reforma penal de 2010.

Objectius

Aquests materials docents pretenen facilitar que l'estudiant pugui assolir els objectius següents:

- 1.** Assolir un coneixement bàsic dels aspectes essencials respecte al sistema de sancions penals i a l'execució penal.
- 2.** Comprendre la rellevància de l'execució penal en el funcionament del sistema de justícia penal i en el conjunt de les ciències penals.
- 3.** Conèixer els continguts del dret penitenciari espanyol establerts en la llei penitenciària i en la resta de normativa aplicable.
- 4.** Disposar d'eines teòriques per a reflexionar críticament sobre el sentit, la funció i el contingut de les penes privatives de llibertat i la resta de sancions penals.
- 5.** Disposar de les eines teòriques i dels coneixements necessaris per a poder resoldre els problemes que es plantegen en la gestió de les activitats del règim i el tractament penitenciari.
- 6.** Conèixer els principis i les normes relatives a l'execució de les penes i mesures de compliment en la comunitat i disposar de les eines teòriques necessàries per a resoldre la problemàtica que planteja la seva gestió per part dels actors amb competència en l'execució.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Sancions penals i execució penal

Josep M. Tamarit Sumalla

1. La sanció penal i les seves formes
2. Característiques de les sancions penals
3. Els sistemes de sancions: una visió comparada
4. Els processos d'imposició i d'execució de la pena
5. L'execució penal
6. L'execució de les penes privatives de llibertat. El dret penitenciari
7. L'execució de les penes de compliment en la comunitat
8. L'execució de les mesures aplicables als menors infractors

Mòdul didàctic 2

L'execució de les penes privatives de llibertat. Principis penintenciaris i establiments

Josep M. Tamarit Sumalla i Francesc Sapena Grau

1. Evolució històrica de la pena privativa de llibertat
2. Evolució dels sistemes de compliment
3. Regles mínimes per al tractament dels reclusos
4. Les regles penintenciaris europees
5. El sistema previst en la Llei orgànica general penintenciarària
6. El principi de resocialització i la seva consagració en l'article 25.2 de la Constitució
7. La relació juridicopenintenciarària
8. Els establiments penintenciaris

Mòdul didàctic 3

El règim penintenciar. Drets, deures i beneficis dels interns

Francesc Sapena Grau i Núria Torres Rosell

1. L'organització general del règim penintenciar
2. Les condicions generals de convivència penintenciarària
3. La instrucció i l'educació
4. El compliment de les penes i les relacions amb l'exterior
5. Els beneficis penintenciaris

Mòdul didàctic 4

Els deures de l'intern. La vigilància i la seguretat dels establiments. El règim disciplinari

Ramón García Albero i Núria Torres Rosell

1. Els deures legals de l'intern
2. Les mesures de seguretat i vigilància: inspeccions, escorcolls, recomptes i requisicions
3. Les mesures coercitives

4. El concepte, el fonament i la naturalesa del règim disciplinari
5. Els principis del règim disciplinari
6. Les faltes disciplinàries
7. Les sancions disciplinàries
8. El procediment sancionador
9. Els recursos

Mòdul didàctic 5

El tractament penitenciari i l'excarceració

Josep M. Tamarit Sumalla

1. El tractament penitenciari
2. El treball penitenciari
3. La llibertat condicional
4. Liquidació de condemna i llicenciament definitiu
5. L'assistència social postpenitenciària

Mòdul didàctic 6

El jutge de vigilància penitenciària

Ramón García Albero i Núria Torres Rosell

1. La introducció del jutge de vigilància penitenciària a la Llei orgànica general penitenciària. Les causes
2. La naturalesa dels jutjats de vigilància i la delimitació respecte a les atribucions de les institucions penitenciàries
3. Les atribucions i les funcions específiques previstes a la Llei orgànica general penitenciària
4. Els recursos contra les decisions dels jutjats de vigilància

Mòdul didàctic 7

L'execució de les penes de compliment en la comunitat

Núria Torres Rosell i Carolina Villacampa Estiarte

1. Sancions alternatives a la presó
2. Formes substitutives de la presó

Mòdul didàctic 8

L'execució de les mesures de seguretat

Ramón García Albero

1. Les mesures de seguretat. Concepte, naturalesa, classes i contingut
2. Principis que informen de l'execució de les mesures de seguretat
3. El procediment d'execució
4. Compliment en cas de concurrència de penes i mesures de seguretat
5. Execució de mesures de seguretat no privatives de llibertat. Especial referència a la llibertat vigilada postpenitenciària
6. Trencament de les mesures

Bibliografia

García Albero, R.; Tamarit Sumalla, J. (2004). *La reforma de la ejecución penal*. València: Tirant lo Blanch.

García Valdés, C. (1985). *Teoría de la pena*. Madrid: Tecnos.

Gómez Colomer, J. L. (1996). *Constitución y proceso penal*. Madrid: Tecnos.

Mapelli, B.; Terradillos, J. (1996). *Las consecuencias jurídicas del delito*. Madrid: Civitas.

Tamarit, J. M.; García, R.; Sapena, F.; Rodríguez, M. J. (2012). *Curso de Derecho Penitenciario* (3a. ed.). València: Tirant lo Blanch.

